

SUÇLU PROFİLLEME VE TÜRKİYE'DEKİ GENEL DURUMU

Criminal Profiling and General Situation in Turkey

Şeref G. ÖNDER*

M. Burak GÖNÜLTAŞ**

Özet

Suçlu profili gelişmiş ülkelerde suç ve suçlularla mücadelede kullanılan yeni bir metoddur. Suçların aydınlatılmasında birçok fayda sağlamaktadır. Metod, bilhassa, faili meçhul suçların aydınlatılmasında, kurbanın anlaşılmasında ve potansiyel kurbanların korunmasında kullanılmaktadır. Bu durum Türkiye'nin Suçlu Profili metodunu kullanmasını kaçınılmaz olduğu gerçeğini gün yüzüne çıkarmaktadır.

Suçlu profili, gelişmiş ülkelerde suç ve suçlularla mücadelede kullanılan yeni bir metoddur. Metod, suçların aydınlatılmasında birçok fayda sağlamaktadır. Bilhassa, faili meçhul suçların aydınlatılmasında, kurbanın anlaşılmasında ve potansiyel kurbanların korunmasında kullanılır. Profillemeye her türlü suçta uygulanabilir. Böylece kanunların uygulanmasında ciddi kolaylıklar sağlar.

Türkiye'de suçlu profillemeye, soruşturma ve yargılama aşamalarında mevcut yapıda kullanılmamaktadır. Yakın zamanda bazı suçlarda artış kaçınılmazdır. Bu durum, Türkiye'nin suçlu profillemesini kullanması gerekliliğinin kaçınılmaz olduğu gerçeğini açığa çıkarmaktadır.

Uluslar arası suçlarla mücadelede en etkili metod "karşılıklı iş birliği"dir. Farklı ülkelerin güvenlik organizasyonları arasındaki koordineli çalışma beraberinde başarıyı getirecektir. Bu koordineli çalışma etkisini suçlu profillemeye de göstermelidir. Bu çalışmada, Türkiye'deki suçlu yaklaşımıyla suçlu profillemeye metodu mukayese edilmiştir. Bu mukayese neticesinde benzerlikler ve eksikliklerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Belirlenmeler bilhassa

* Kom. Yrd. Polis Akademisi, Silah Bilgisi ve Atış Ders Görevlisi

** Polis Akademisi, Güvenlik Bilimleri Fakültesi, Adli Bilimler Topluluğu

cinayetler üzerinde odaklanmış ve sonuç olarak cinayet suçları ön planda tutulmuştur. Bütün bunlar dikkate alındığında çalışmanın suçlu profillemeye Türkiye modelini oluşturulmasında faydalı olacağı düşünülmüştür. Makale, sonuç olarak, neler yapılması gerektiğine dair tavsiyeler sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler:Suçlu Profilleme, Cinayet, Önsezi

Abstract

Criminal profiling is a new method being used in developed countries for struggle against crime and criminals. It presents many profits in enlightening crimes. It is, in particular, used in enlightening unresolved crimes, understanding the victim and protecting people who are potentially victims. Profiling can be applied to all kinds of crimes. By this way it provides a serious facility for law enforcement.

In Turkey at investigation and judgement phases, profiling isn't being used for the timebeing. In close future an increase in such crimes is unavoidable. This situation also brings out the reality that Turkey is unavoidably to use criminal profiling. Most efficient method for struggling against international crimes is "collaboration". Coordinated study between different countries' security organizations will bring success besides. This coordinated study should also prove its worth in criminal profiling. In this study, approaching the criminal in Turkey and criminal profiling method are compared. As a result of this comparison similarities and lacks are tried to be identified. Identifications particularly are focused on murders and also in conclusion murder crimes are particularly kept in foreground. Regarding all these, this study is thought to be useful for forming the Turkey model in criminal profiling. This article, as a result, presents advices for what to do.

Key Words: Criminal profiling, homicide, presentiment

Giriş

Günümüzde modernleşme ve şehirleşme ile yaşam şartlarının karmaşık bir hal alması, suçların ve suç işleme yöntemlerinin de karmaşık bir hal almasına sebep olmuştur. Bu karmaşıklık suçluları adalete teslim etmekle görevli olan emniyet güçlerinin suç ve suçlu araştırmasında meşru çerçevede farklı yöntemler izlemesini gerekli kılmıştır. İşte bu gereklilik başlı başına bir yöntem olan "suçlu profillemeye" teknik ve anlayışının

doğmasına neden olmuştur. Suçlu profilleme suçla mücadelede güvenlik kuvvetlerinin en etkin yardımcısı olarak ,olayları aydınlatmada kullanılmaktadır.

1. Suçlu Profilleme

Her insan farklıdır. Her birey kendi farklılığını hissetmek daha doğrusu hissettirmek ister. Kişiler yaptıkları, yeryüzünde bıraktıkları eserleri, mücadeleleri, güzellikleri, zekâları... vs ile bir iz bırakmak isterler. Bir kişinin yemek yeme tarzından tutun, kıyafetine ve konuşmasına kadar her özelliği kendi içerisinde bir farklılık içerir. Bunlar gözlemlenerek bir kişinin karakter analizi yapılabilir. Bu özellikleri yaptıkları tüm işlere ve doğal olarak da işledikleri suçlara yansımaktadır. Yani her suçlu işlediği suçta kendisinden bir iz bırakır. Buna binaen bir davranıştan yola çıkarak bir suçlu bulunabilir.

Karşılaşılan bir suçta, olay yeri ve kurbanla alakalı bilgilere dayanarak, daha önceden tespit edilmiş kriterler ışığında failin kimliği ile alakalı tahmin yapma teşebbüsüne **profilleme** denir (Önder, 2004). Profilleme: Suç niçin işlenmiş? Kurban nasıl belirlenmiş? Suç işlenirken hangi hareket önce gerçekleşmiş? gibi sorulara, **görünen ve görünmeyenlerle** cevap vermeye çalışır. Çıkan sonuç tahminler içerir ve çıkarılan varsayımlar maddi deliller olarak algılanmamalıdır. Bu varsayımlar soruşturmacıya maddi gerçeği bulmada ilham kaynağı olacaktır. Soruşturmacı maddi gerçeğe, olay yerinin görünümüne ve mevcut durumuna göre çıkartılmış sağlıklı varsayımlar ile ulaşabilir.

Suçlu profilleme, varsayım yönü düşünüldüğünde muhbirin sağlamış olduğu bilgi formatına benzemektedir. Bununla birlikte içerdiği bilimsellik, eldeki tüm bilgileri sorgulama imkanı tanır. Bir adım daha ötesinde yanlış adli tıp sonuçları ile karıştırılmış rapor ve bilgilerin doğruluğunu sorgulayarak bir sağlama yapma imkânı da getirir. Olay yerinden başlayıp kurbanın özellikleriyle - suç öncesinden başlayıp son ana kadar geçen süre içerisinde - gelişen, suçun ve suçlunun karakterine doğru yapılan bir araştırma sürecidir. Bu yönüyle hukukta çok önemli yeri olan kuvvetli delillere ulaşmada en kısa yollardan bir tanesidir.

'Profilleme' genel olarak bireyin psikolojik özelliklerini tanımlamak, davranıştan yola çıkarak failin kişiliğini tanımaya çalışmak olarak da tanımlanabilir. Profiler suçlunun kafasının içine girmeye ve kolluğa o tür bir suçu kimin işleyeceğini söyleyip aramaları gereken kişinin davranışsal, fiziksel, ailevi ve yaşam biçimi ile ilgili özelliklerini

anlatarak potansiyel şüphelilerin sayısını azaltmaya çalışırlar (Zonderman, 2001).

Suçlu profillemeye, bir suçta kanıtları inceleyerek muhtemel bazı suçlu ya da suçluların şüpheli listesindeki sıralamasını yapmaktadır. Profilleme, suç araştırmalarını yönetmenin bir parçası olarak görülebilir. Profilleme hem önleyici olarak hem de suç işlendikten sonra kullanılabilir. Belirtilmelidir ki profilleme psikik yetenekle ilgili hiçbir şey içermez. Buna bağlı olarak profildeciye; suçluların, karakteristik özelliklerini ve olayları çözümlerken, akıllarının nasıl çalıştığını inceleyen bir araştırmacı diyebiliriz. Sonuç olarak profilleme, şüpheli havuzunun daraltılması, bu havuza dayanan potansiyel soruşturma stratejisi, bir şüpheli bulunduktan sonraki potansiyel sorgulama teknikleri ve en önemlisi bir suçlunun içini görmek, motivasyonunu (motivasyona, kişiyi ihtiyacını karşılamaya yönelik davranışta bulunma güdüsü diyebiliriz) anlamaya çalışmaktır (criminalprofiling.com, 2005).

Her suç bir davranıştır ve her davranış yapanından bir iz taşır(Önder,2004).

‘Suçlu profili çıkarma’, ‘psikolojik profil çıkarma’, ‘saldırgan profili çıkarma’ ve ‘suçlunun kişilik profilini çıkarma’ aynı tekniği anlatmak için kullanılan terimlerdir (Polat, 2004).

Profil, bir suç sahnesinin uygun yorumu ile birlikte saldırıda bulunan kişinin kişilik yapısını gösterebileceği düşüncesine dayalıdır. Belli kişilik yapılarının benzer davranış kalıpları sergileyeceği ve bu kalıpların bilinmesinin, suçun incelenmesini ve potansiyel şüphelilerin değerlendirilmesini sağlayacağı varsayılır (Polat, 2004).

Tüm suç ve suçluların profillemesi yapılabilir. Çünkü **her suç bir davranıştır** ve her suçlu işlediği suç ile kendisinden bir iz bırakır. Profilleme üzerine çalışmalar yapılan Fransa’da IPACC Suç Araştırma Enstitüsünde, hırsızlık, kundaklama, adam kaçırma, şantaj ve kaçakçılık gibi alanlarda profillemeler yapılmaktadır. Ayrıca Amerika Birleşik Devletlerinde bu alanda araştırma yapılması için oldukça büyük miktarda maddi kaynak ayırmıştır. Henüz lisans eğitimi sonucunda profil uzmanı mezun veren bir üniversitenin varlığından söz edilemez. Ama değişik disiplinlerden eğitim almış uzmanlar, bu alanda ne tür çalışmalar yapılabilecekleri ile ilgili araştırmalarını sürdürmektedirler.

Saldırgan profili çıkarmanın profesyonel ve etik standartlarını düzenleyen bir yapı yoktur. Profil çıkaran, belli bir meslek kolunun kayıtlı bir üyesi olabilir ya da olmayabilir. Ayrıca, saldırgan profili

çıkarmak için akademik bir derece yoktur ve konu üzerinde çok az akademik literatür vardır. Profil çıkarma becerilerinin öğrenilmesi ve geliştirilmesi için resmi bir form yoktur (Polat, 2004).

2. Suçlu Profillemenin Dünya ve Türkiye Tarihindeki İzleri

Günümüz disiplinlerinin, geçmişteki bilimlerin ayrıntılı araştırılması sonucu ortaya çıktığını göz önünde bulundurarak diyebiliriz ki; davranış, insanlık tarihinin dikkatini çektiği andan itibaren profilleme kısmen vardı. Ama ne kavram olarak, ne de kullanım alanı olarak, günümüzde kabullenildiği gibi kabul görmüyordu. Amaç bir davranıştan yola çıkarak bu davranışı gerçekleştiren insanı ortaya çıkarabilmektir. Son dönemde ki araştırmalar profillemenin bilimsel bir boyutta ele alınabileceği ihtimalini ortaya çıkarmıştır. Bu amaç uğruna birçok araştırma yapılmıştır. Araştırmalar suçlu profillemenin kabul edilir olması için gözlemlere dayalı, doğruluğu defalarca kez ispatlanmış, tekrar eden bir bilgi birikimi olması yönünde devam etmiştir. Suçu ortaya çıkarmak ve suçluyu adalete teslim etmede bu yöntemin kullanışlı olmasında, olayla ilgili veri ve bilgilerin anlaşılabilir ve sistematik olmaları önemlidir.

Suçlu profilinin literatüre girmesi 20.yy ile başlar. Türkiye'nin yakın tarihine bakıldığı zaman suç ve suçlu araştırması incelendiğinde - psikolojik anlamda profilleme çalışmalarına çok az rastlansa da - insan tiplerini, fiziki özelliklerinden yola çıkarak, anlatmak isteyen birtakım profilleme çalışmalarına rastlanmaktadır.

Türkiye tarihinde, İslamiyetten önceki devirle alakalı olarak işlenen suçlar ve bunların değerlendirilmesi konusunda özellikle psikolojik durumuna bakarak şüpheliye ulaşma metotları ile ilgili elimizde net bilgiler yoktur. Ancak, İslamiyet'ten sonra Arap ve İslam Hukuku ile hızlı entegrasyon pek çok alanda olduğu gibi ceza muhakemesini de etkilemiş, kolluğun suçluya ulaşmada farklı yöntemler izlemesine neden olmuştur. O zaman sistem olarak benimsediğimiz İslam hukuku adliye teşkilatında ispat yollarından biri de "kasame"ydi. Kasame, bir köy veya mahallede öldürülmüş bir ceset bulunur ve katilin kim olduğu bilinmezse, o köy ve mahalle halkından her birinin katil olma durumları muhtemeldir. Bu durumda ölü sahipleri, o yer halkından seçtikleri 50 erkeğe yemin ettirme hakkına sahiptiler. Yemin,"Ben öldürmedim, öldüreni de bilmiyorum" şeklindeydi. Yeminden kaçmanlar yemin edinceye ya da cinayeti itiraf edinceye kadar hapsedilirlerdi (Karaman, 1984: 310). Potansiyel şüphelileri azaltarak suçluya ulaşmayı kolaylaştıran suçlu

profili ile benzer yanları olan bu sistemde, o döneme göre şüpheli sayısını yemin ettirme yöntemi ile azaltarak suçluya ulaşmak amaçlanmıştır.

Sonraki dönemlerde Selçuklu ve Osmanlı devletleri ile muhakemat bilimsel bir hal almış, Osmanlı adaleti ve iyi hazırlanmış kanunları ile devrinin öncüsü olmuştur. Muhakeme yapılırken dört mezhebe de uygun olarak yapılmış ancak ceza ve amme davalarında Hanefi fıkhına göre karar verilmiştir. Osmanlı mahkemelerinde 5–6 kişiden oluşan jüri heyeti bulunur ve böylelikle vicdani kontrol mekanizması oluşturulurdu. Kadı, özellikle bölgenin adet, anane, gelenek, görenekler hakkında jüri ile görüşerek kararını verirdi (Sevinç, 1999). Bu şekilde kadıların, suçlu hakkında, jürilerden almış oldukları bilgiler ile kafalarında bir profil oluşturduklarını ve buna göre karar verdikleri, sonucuna varabilmekteyiz.

Bu dönem pek çok ilim dalında, ünlü bilim adamlarının meşhur eserlerini yayınladığı bir dönem olmuştur. Alimler de bu dönemlerde spesifik olarak suçluyu betimleyen profiller yapmış olmasalar da, bulunmuş oldukları bölge ve duruma göre belli manada belli özelliklere sahip insan tiplerini kaleme almışlardır. 18.yy düşünürlerinden olan İbrahim Hakkı yazmış olduğu ‘Marifetname’ adlı eserinde, insan vücudunun özelliklerinden onun karakterine dair ipuçları vermesi ve bundaki isabeti oldukça dikkat çekicidir. Aynı adlı eserinde¹;

Kim ki boyudur tavil(uzun)

Kim ki boyudur kasir(kısa)

Sade dil olu cemil(güzel),

Hilesi vardır kesir,(eksik)

Kim ki saçı sarıdır

Ekra'a(devletlilere) olma yakın

Kibr ve gazab kâridir(kazanıcı)

Bed huy(kötü huylu) olur pek sakın

İnce olan kaş ucu

Fitnedir işi gücü ...

Buna benzer betimlemeler ile fiziki özellikleri, psikolojik tip ve karakterlere endekslemiştir. Bu bilgilerden sonuç olarak suçluya ulaşmak mümkün değildir, ancak bu tür çalışmalar dönemin tıp, anatomi, fizyonomi gibi bilimsel mahiyet içeren çalışmaları olarak, bir insanın mevcut özelliklerinden karakter analizinin yapılmasını ön planda tutmayı amaçlamıştır. O dönem içerisinde gelişen fizyonomi yani vücudun

¹ www.sevde.de, Marifetname,42. Bölüm, erişim tarihi : 20.04.2005

tezahüründen -özellikle yüz hatlarından - yola çıkarak insanın özünün yorumlanması şeklinde tarif edilen bu ilme göre kişinin kabiliyetlerinden tutun, ahlâkî yapısı ve hatta daha da ileri giderek alın yazısına kadar bazı ipuçları yakalanabilmekteydi. Fizyonomi alanında öncü olan Fahreddin Râzî tarafından yazılan "Kitabü'l Firase" o zamana kadar, bu alanda yazılan en büyük eser olarak kabul edilmiştir (Uludağ, 1991). Bu eserde de insanların fiziksel özelliklerine bakarak ruh haletini anlamının nasıl olduğu anlatılır.

Tarihte çok eski zamandan beri profillemenin yapıldığını görmekteyiz, ancak suçların zamanla karmaşık bir hal almaya başlaması ve toplumun büyük bir kesimini korkuya sevk etmeye başladığı son yıllarda, polislin elindeki yöntemler ile çaresiz kalması, suçlu profilinin suçlu ya da suçluları yakalamada ehemmiyetini ortaya koymuştur.

1888'de Thomas Bond'un Karindeşen Jack'in profilini ortaya çıkardığını bilmekteyiz. Ayrıca 1943'te dünyaya ihtirasları ile büyük korku salmış olan Hitler'in, William Langer tarafından profili çıkarılmıştır. Ancak psikolojik profil çıkarmanın kabul edilebilen ilk uygulaması 1956'da, Newyork'ta patlattığı bombaları ile korku salan Metsky'nin profilini yapan psikiyatr James Brussels'e aittir. Yaptığı profillemeye ile şahsın özellikleri neredeyse birbiri ile örtüşmesi (kıyafetinin detaylarına kadar uyması) profillemenin suçlu analizindeki önemini gösteren güzel bir örnek olmuştur. Ancak bu konuya sistematik olarak yönelim 1978'te FBI Davranış Bilimleri Ünitesinin kurulması ile başladı. Bu birimin yapmış olduğu çalışmalar ile suçların kategorize edilerek temel bir çerçeveye oturtulması sağlandı (Schecter ve Everitt, 2005). 1985'te de VICAP isimli bilgisayar programı geliştirilmiş ve şiddet içeren olaylara ait bilgiler bu programa aktarılarak, bir veri tabanı oluşturulmuştur. Bu dönemden sonra suçlu profili çıkarma konusu güvenlik güçlerinin ilgi odağı haline gelmiştir. Konu üzerine kitaplar ve makaleler yazılmış, çeşitli projeler oluşturulmuştur. Bazı ülkelerin hukuk sisteminde yerini alan profillemeye ilginç olması yönüyle de birçok filme de (Kuzuların sessizliği 1-2, Speed, Mind Hunters, Gloria Seven, Bone Collector 1-2, Copy Cats gibi) konu olmuştur (Önder, 2004).

3. Türkiye'de Suçlu Profillemeye

Cinayet suçları, işlenen suçlar içerisinde sonuçları en ağır olan suçlardan biri olmasından dolayı, profillemeye ile ilgili teknikler daha çok bu alanda yoğunlaştırılmış ve en belirgin çizgileri ile kendisini bu suçlarda göstermiştir. Bu sebeple makalede cinayet suçları ön planda olacaktır.

Suçta bakıldığında belli bir amaç için ve direkt olarak kurbanla illiyet bağı (gerekçe) olan bir durum söz konusu ise bu durum güvenlik kuvvetini klasik soruşturma metodlarına yönlendirir ki, bu şekilde çözüm ortaya kolaylıkla çıkar. Bu gerekçeler; oç alma, para, aşk gibi başlıklarda karşımıza çıkar. Ama suç öylesine işlenmiş ve kurban rasgele seçilmişse, yani suç, fantezi ya da patolojik bir hastalığa bağlı oluşan bir suç ise klasik soruşturma şekilleri bu durumda soruşturmacıyı yanlış yönlendirecektir(Önder,2004). Belki de bu yanlış yönlendirmeden dolayı bir faili meçhul ortaya çıkacaktır. Çünkü suçta -fail ile mağdur arasında- bir gerekçe yoksa ve illiyet bağı zayıfsa, fail, klasik soruşturmanın soruşturmacıya sunduğu şüpheliler içinde olmayacaktır. Daire çok genişleyeceği için de fail bulunamayacaktır. İşte bu noktada suçlu profillemeye kolluk kuvvetine ışık tutmakta ve doğru sonuca ulaştırmada yardımcı olmaktadır

Türkiye'nin yakın tarihinde 1990–2004 yılları arasında işlenen suçlarını değerlendirdiğimizde özellikle cinayetler konusunda genelde klasik soruşturma yöntemleri uygulanmış, suçlu profillemeye kullanılmak sureti ile faile ulaşma metodu uygulanmamıştır.

Asayiş Daire Başkanlığının, Suç Analizi Bürosu'ndan alınan istatistikî veriler aşağıdaki tabloda verilmiştir. (2005)

Tablo 1: Türkiye'de 1990-2004 Yılları Arası İşlenen Suçlar

ÖLDÜRME (CİNAYET) OLAYLARI				
	FAİLİ BELLİ	FAİLİ MEÇHUL	TOPLAM	FAİLİ MEÇHUL (%)
1990	832	129	961	13,4
1994	1376	418	1794	23,2
1998	1472	221	1693	13
2002	1478	196	1674	11,7
2004	1590	248	1838	13,4

Kaynak: Asayiş Daire Başkanlığı, Suç Analizi Bürosundan Alınan İstatistikî Veriler, 2005

Değişik tarihlerden almış olduğumuz istatistik verilerini incelediğimiz zaman karşımıza farklı değerlendirmeler çıkmaktadır. Belirtilen tarihlerde kayıtlara geçmiş olan cinayet suçları rakamsal olarak değişiklik göstermektedir. Genel olarak, 1990 yılından 2004 yılına kadar işlenen cinayet sayılarındaki artış ile faili yakalanan cinayet sayıları doğru orantılı olarak artmıştır.

Faili meçhul cinayet sayıları da yıllara göre değişen bir durum izlemektedir. Ortalama olarak işlenen cinayetlerin % 14,9'u faili meçhuldür. Faili meçhuller klasik soruşturma yöntemleri ile faile ulaşılamaması sonucunda ortaya çıkar. Özellikle faili meçhul suçlar profillemenin alanına girmektedir. Faili meçhul cinayetlerin çözülememesinin en önemli sebebi klasik soruşturmanın bu tip suçlarda yetersiz kalmasıdır.

Türkiye'de yapılan bir başka istatistiksel çalışmada (Adam öldürme nedenleri, Ankara Yarı Açık Cezaevinde adam öldürmeden hükümlü 232 mahkûm üzerinde 1986'da yapılan çalışma) özellikle adam öldürme suçları için, öldürme nedeni olarak namus, kıskançlık, kan davası, arazi anlaşmazlığı, sarhoşluk ve hakaret gibi suçların, suç nedenlerinin %95'ini oluşturduğu ortaya çıkmıştır (İçli, 2004). Bu sebeple suçluların bulunmasında klasik soruşturma yeterli olmuştur. Yani faili tespit edilmiş suçların da geri kalan % 5 kısım sebebi klasik soruşturma kapsamına girmeyen bölümü teşkil etmektedir. Bu bölüm de suçlu profilleme yönteminin ilgi alanına giren suçlar olarak değerlendirilmelidir.

Dünyada ve Türkiye'de hızla artan işsizlik, ekonomik sıkıntılar, eğitim politikası eksikliği, toplumsal yozlaşma, kanun dışı kazancın ön plana çıkartılması, siyasi istikrarsızlık gibi problemler ile gündelik bir konu haline gelen stres ve depresyon; ilerleyen yıllarda profillemenin ilgi alanına giren suçların artacağına dair sinyaller vermektedir.

Profil çıkaran uzmanların yaklaşımları farklılıklar göstermektedir. Profil çıkaran bir kişi birbirleriyle ilgili ihtisas alanlarında uzman bilgisine sahiptir. Uzman bilgisinin kapsamı çeşitli şekiller alacaktır. Bunlardan biri formel bilgidir. Bir uzmanın formel bilgisi kısmen seçilen belli çerçeveye bağlı olacaktır. Aksine resmi olmayan bir bilgi "nasıl olduğunu bilmektir." Bu bilgi, **becerileri (fiziksel ve zihinsel), sezgiyi, iç görü süreçlerini** kapsar ve bütün bunlar deneyim ile elde edilir. Zımnî bilgi, genellikle farkındalığın dışında gerçekleşir, başka bir deyişle, profil çıkaran kişi belli bir şeyi nasıl algıladığını söyleyemez, sadece yapar. Bu da sahip olunan deneyime göre değişir. Polislik deneyimi olan bir profil çıkaran kişinin yaptığı analizler, deneysel psikolojide bir kişininkinden

farklı olacaktır. Bu şekilde hem formel hem zımnî bilgilerdeki farklılıklar profil çıkararak iki kişinin, bir saldırgan hakkında hangi düzeye kadar aynı sonucu çıkaracaklarını belirleyecektir (Polat, 2004).

İşte bu kişiler tarafından nasıl algılandığı söylenemeyen edinilmiş bilgiler suçlu profillemeye sayesinde bilimsel temellere dayandırılıp herkes tarafından kabul edilir bir formata dönüştürülmektedir.

Günümüzde Türkiye’de, suçlu profillemenin uygulandığı ülkelerde (USA, Fransa) kabul edildiği gibi suçlu profillemeye ile ilgili sistemli ve sadece bu işe yönelik çalışmalarda bulunan bir birimin varlığı söz konusu değildir. Kanunlarda profillemenin adı geçmemekte ve hukuki bir değeri bulunmamaktadır. Dolayısıyla suçlu profillemeyi kullanan bir birim mevcut değildir.

Konunun ülkemizde herhangi bir şekilde uygulanıp uygulanmadığını anlayabilmek amacı ile (cinayet üzerine yoğunlaşmıştır) Ankara ve Kayseri Cinayet Masaları ile mülakat yapılmış olup, varılan genel kanı; her polis kendi çapında belli suçlu kalıpları oluşturup, mesleki tecrübeleri ışığında profillemeye yapmaktadır. Suçla mücadele eden birimlerdeki çalışanlar kendi aralarında bu durumu “mesleki 6. his” veya “önsezi” diye adlandırmaktadırlar. Ancak bu önsezi, bilimsel temellere dayanmayan, doğruluğu değişik çevrelerce kabul görmemiş ve kişiden kişiye değişen bir durum arz etmektedir. Bu durum ise faydadan çok zarar veren bir sonuç çıkarabilir. Yani soruşturmacıyı yanlış yönlendirme ihtimali vardır. İşte suçlu profillemeye ile bu değişken yaklaşımlar ve tecrübeler, bilimsel ve sistematik bir şekilde girmekte böylece herkes tarafından kabul edilir bir hal almaktadır.

Türkiye’de ki durum değerlendirilmesinin daha iyi anlaşılabilmesi için aşağıdaki ayrıntıları başlıklar halinde verilmiş olan, suçlu profillemeye yönteminin sistematığı esas alınacaktır.

A- Bilgilerin Toplanması:

- a. Olay yeri ile ilgili bilgiler
- b. Kurban ile ilgili bilgiler (Victimoloji)
- c. Faille ilgili bilgiler
- d. Raporlar – Resimler - Video Kayıtları – Otopsi raporları

B- İstatistiksel Sınıflandırma

- a. Fail Türü
- b. Yer ve Zaman Faktörleri
- c. Kurbanın Risk Seviyesi
- d. Failin Risk Seviyesi
- e. Kriminal Tırmanış
- f. Suçun Organize/ Organize Olmayan ve ya Karma Yapı Göstergesi

C- Suçun Değerlendirilmesi

- a. Olayın Gerçekleşme Şekli ve Psikolojik İmza
- b. Mizansen/ Yok sayma ve Cesede Verilen Pozisyon
- c. Suç Senaryosunun Oluşturması
- d. Eldeki Verilerle Senaryonun Karşılaştırılması

D- Spesifik Profil Çıkarma

- a. Cinsiyet
- b. Irk
- c. Yaş
- d. Davranışsal pfofil
- e. Aile Durumu ve Duygusal İlişkileri
- f. Sosyal Hayatı, Eğitim Durumu ve Askerlik Durumu(Önder,2004)

4. Türkiye modeli ile suçlu profilleme modelinin karşılaştırılması²

A-Bilgilerin Toplanması:

Cinayet masası; öldürme, şüpheli ölümler, intihar gibi olgulara bakan ve araştıran bir şube olarak, suç haberini genellikle ihbarlar ile almaktadır. Alınan ihbar ile dosyayı araştırmakla görevlendirilen ekipler derhal olay yerine giderler. Bu ekiplerden biri olay yerinde bulunurken, diğerleri de olay mahallinde, maktul ile alakalı bilgiler toplarlar. Bir cinayet olayında, olay yerine aynı zamanda olay yeri inceleme ekipleri de gitmektedirler. Delil niteliğini taşıyabilecek her türlü şey (kan, meni, kıl... bunun yanında suç aleti ve diğer şeyler) toplanır. Cinayet olaylarında, daha fazla hassasiyet gerektiren deliller uzmanlarca (cinayet konusunda uzman) toplanır. ***Suçlu profilinde bilgilerin toplanmasında, bu delilleri toplayanların uzman olması gerekmektedir.*** Bu da Türkiye’de kuralı ile yapılmaktadır. Olay yeri inceleme ekipleri, tüm olay yerini kapsayacak şekilde, maktüle en yakın delilden başlayarak, şüphelendikleri her şeyi numaralandırırlar. Ancak bunu yaparken mağdurla direkt bağlantılı olabilecek delilleri toplarlar. Cinayet masası dedektifleri ise, bu ekiplerin görmediği veya almadıkları bir şeyden şüphelenirler ve cinayetle bir ilgisi olduğunu düşünürlerse, incelenmesi için bu ekiplere direktifte bulunabilirler. Farklılık anlamında göze çarpan konu ise, ***profilleme olay yerinin her şeyi ile profilci gelene kadar muhafaza edilmesini ister.*** Yani olay yerine ilk profilcinin girmesi istenir. Bu konu her ülkede olduğu üzere Türkiye’de de uygulamada sıkıntılı olmakta, bilinçsiz görevliler ya da meraklı kalabalık tarafından önemli deliller yok edilebilmektedir. ***Suçlu profilinde olay yerinden mümkün olduğu kadar çok bilgi çıkarabilmek gereklidir. İlk bakışta gereksiz ve anlamsız gözükse de not edilmiş olan küçük bir ayrıntının soruşturmayı etkilediği görülebilir.*** Bu faktörü göz önünde tutan cinayet büro ekipleri, geçmiş yıllarda YKM cinayeti olarak bilinen bir cinayette, dedektiflerden birinin, olay yerinde önemsiz gibi görünen yanmış barkotu yanına alması ve buradan yola çıkarak soruşturmada büyük yol kat etmesi, bunun bariz bir örneğidir.

Cinayet büro ekipleri bir cinayet olayında genellikle mağdurdan yola çıkarak soruşturmaya başlarlar. Ekipler, ölen kişinin ölme sebebi üzerine

² Bu bölümde koyu punto ile yazılmış olan yerler “Şeref G. Önder, Suç Psikolojisi ve Suçlu Profili Oluşturma Kurs Notları (Yayınlanmamış), 2004” dan alınmış suçlu profili yöntemini göstermektedir. Karşılaştırma Ankara ve Kayseri gibi metropol şehirlerin cinayet bürolarında çalışan personel ile yapılan mülakat ve değerlendirmeler sonucunda ortaya çıkan değerlendirmeleri içermektedir.

asıl olarak yoğunlaşır ve kurbanla alakalı olabilecek her şeyi araştırırlar. Dedektifler cesedin pozisyonundan, çıplak veya giyinik olmasına, ortalama ölüm saatinden suçun işleniş tarzına, mesleğinden hobilerine, telefonunda en son görüştüğü ve rehberindeki kişiler ile cinsel yaşamına kadar daha akla gelebilecek ve işe yarayabilecek tüm bilgileri toplar ve değerlendirmeye alırlar. ***Suçlu profilin en önemli unsurlarından birini oluşturan kurban bilimine (victimoloji) göre, mağduru diğer kişilerden ayıran birtakım özellikleri vardır.*** Cinayet dedektifleri de bu özelliği genel olarak kullanırlar ve bu yolla faile ulaşmaya çalışmaktadırlar. Örnek olarak mağdur bir kadın ve on-on beş yerinden bıçaklanarak öldürülmüş olması büyük bir ihtimalle namus cinayeti kanısını oluşturur. Aynı şekilde başka bir olayda da, öldürülen zengin bir işadamı olayında, ilişkilerinden yola çıkarak bu kişiyi öldüren kişinin, “paraya ihtiyacı olan biri yapmış olabilir” kanısı ile yapılan bir araştırmada, öldüren kişinin maktülden borç isteyen bir kişi olduğu anlaşılmış ve yakalanmıştır. Cinayet ekipleri bilgi toplarken mağdurun iç çamaşırlarının rengine bile baktıklarını ve bu şekilde bir taksici cinayetinde büyük bir aşama kaydettiklerini ifade etmişlerdir. ***Unutulmamalıdır ki, her kurban failinden ipucu verir.***

Cinayetlerin çözümünde faille ilgili bilgiler çok önemlidir. Suçlu profilinde soruşturmacı için önemli olan nokta failin gerekçesidir. Öncelikle yapılan failin belli bir amaç için yapıp yapılmadığı ve bu amaç ile kurban arasında kuvvetli bir bağ olup olmadığı durumuna netlik kazandırılmaya çalışılır. Suça bakıldığında belli bir amaç için ve direkt olarak kurbanla illiyet bağı olan bir durum yani öç alma, para, aşk, namus vs. gibi gerekçeler söz konusu ise klasik soruşturma yöntemleri yeterli olacaktır. Ancak suç öylesine işlenmiş ve kurban rasgele seçilmişse yani suç, fantezi veya psikopatolojik bir rahatsızlığa bağlı olan bir suç ise klasik soruşturma teknikleri yeterli olmayacaktır. İşte böyle durumlarda sistematik bir suçlu profilleme yöntemi kullanarak soruşturma yönlendirilebilir. Ülkemizdeki cinayetler genellikle belli gerekçeli (mobilli olarak tanımlanır) suçlardır. Zevk için adam öldüren, fantezi olsun diye cinayet işleyen tarzda olaylara çok rastlanılmamaktadır. Genellikle cinayetler kırgınlık anında işlenmekte ve pek çok cinayetin arka planında alkolün büyük bir paya sahip olduğu görülmektedir. Cinayetlerin bu şekilde olması, klasik soruşturma yöntemlerini yeterli kılmış, spesifik anlamda bir suçlu profili ile faile ulaşma yöntemine ihtiyaç duyurmamıştır. Cinayet büro ekipleri bir cinayet olayının yukarıda anlatılan şekilde gerekçeli olup olmadığı konusunda özel bir araştırma yapmamaktadırlar. İşlenen cinayet suçları belli şekildedir ve bu ekipler,

bu şekillere bağlı soruşturmalarda uzmanlaşmışlardır. Ancak bu, her suçun gerekçeli suçlar içerisinde olduğu anlamına gelmez; örnek olarak Ankara Gölbaşı'nda işlenen bir cinayette bir adam kendi arabasında elleri arkadan bağlanmış şekilde, bir eşarpı boğularak öldürülmüş bulundu. Dedektifler maktulle ölümü arasında pek bir bağ kuramadılar ancak eşarbin bir bayan eşarbi olmasından yola çıkıp, çevresindeki kadınları araştırdılar ve faile ulaştılar. Fail tahmin edildiği gibi bir bayandı ve psikolojik problemi olan biriydi, daha önce de cinayet işlemiş ve bunu da eşarp ile gerçekleştirmişti.

Bir cinayet failinin profilinin, sağlıklı ve işe yarar bir şekilde oluşturulabilmesi için sistemin mecbur kıldığı bir takım doküman ve ekipmanlara ihtiyaç vardır. **Bunları, adli rapor ve otopsi raporları, olay yerini genelden özele doğru resmedebilen fotoğraflar ve yine genelden özele doğru çekilmiş video kayıtları oluşturur.** Bu ekipmanlar, olay ve olay yerinden faile ulaşmada ve olay anını tekrar sahneleyebilmede önemli araçlardır. Türkiye'de cinayet olaylarında olay yeri inceleme ve cinayet büro ekipleri, bu ekipmanların büyük bir kısmını oluşturmaktadırlar. Fotoğraflama ve video işlemlerini olay yeri inceleme ekipleri yaparlar; ancak suçlu profillemede olay yerinin en dıştan başlayarak yani olay mahallinin fotoğrafından, cesede kadar giderek artan şekilde fotoğraflarının çekilmesi gerekir. Cinayet olaylarında, profillemede kullanılan kadar çok fotoğraf çekilmemektedir. Bu yöntemle suç araştırması yapan ülkelerde, bir cinayet olayında ortalama 500 fotoğraf çekildiği bilinmektedir. Video işleminde ise fail veya mağdurun olay anına gelene kadar hareket şekillerini kapsayacak çeşitlilikte video çekimleri yapılmalıdır. Bu işlem ile mağdur veya failin suçun gerçekleşmesi esnasında çevre ile olan fiziki bütünlüğünü tam anlamı ile anlamak için ciddi ipuçları verecektir. Türkiye'deki olay yeri video çekim işlemi profillemenin istediği kadar kapsamlı yapılmamaktadır. Olay yerinin fotoğraf ve videoları çekilmektedir, ancak bu olay hakkında genel bilgi oluşturması amacı ile yapılır. **Ayrıca suçlu profillemede cinayet olayı, evde meydana gelmiş ise, evin bulunduğu sokağın giriş çıkışları ile kapatılması (yaklaşık 800 metre çapında) gerekir.** Amaç, geniş alan ne kadar çoksa o kadar çok delil toplanabilmesidir. Türkiye'de ise olay mahalli ev ise, sadece bulunduğu yerin kapatılması ile yetinilmektedir. Bu da soruşturmanın dar bir çerçevede yürütülmesine neden olmaktadır.

B- İstatistiksel Sınıflandırma

Suçlu profili yapılırken eldeki tüm bilgiler sınıflandırılır. Sınıflandırma yapılırken failin türü, olayın yer ve zamanı, kurbanın risk seviyesi, failin risk seviyesi, failin organize olup olmaması ve kriminal turmanışın varlığı kriterleri aranır.

*Fail türü oluşturulurken olay bir yerde mi gerçekleşmiş yoksa birkaç yerde mi cinayet işlemiş (evde cinayet, başka bir yere taşınması ve şehir dışına gömülmesi gibi), kurban bir tane mi yoksa fazla mı? Suç sadece cinayet mi yoksa yanında başka suçlarda var mı? Sorularına verilen cevaplarla sınıflandırma yapılır. Örnek olarak, cinayet işleniş tarzına göre failin hareketi gerekçesiz (mobilsiz olarak tanımlanır) ve iki cinayet, iki olay, iki yer varsa, profiller genel olarak bu cinayetin devam edeceği ve seri cinayete dönüşme olasılığı olduğu kanısına varmaktadırlar. Türkiye'de bu konu bahsedildiği anlamda sınıflandırma olarak kullanılmamaktadır. Kurban sayısının fazlalığı veya tekliği, başka suçların işlenip işlenmediği klasik soruşturma bağlamında değerlendirilmektedir. Cinayet masası ekipleri araştırma sırasında profillemede yapılan türden herhangi bir sınıflandırma yapmamaktadırlar. Daha çok dedektiflerin zihinlerinde oluşturdukları kategoriler vardır ve soruşturmanın gelişimine göre bu bilgiler kendiliğinden buralara yerleşir. **Suçlu profilinde, sınıflandırma yapılırken cinayetin devam edip etmeyeceği konusunda kriterler vardır ve olaya bakarak bir fikir oluşturulabilir.** Mesela bir fantezi cinayeti işleyen fail şartlar oluştuğunda aynı cinayeti tekrar işleyebilir. Böylece seri cinayet denilen durum ortaya çıkar. Ancak Cinayet masası ekipleri, bir cinayete karşılaştıkları ilk anda devam edip etmeyeceği konusunda profillemede kabul edilen şekilde bir değerlendirme yapmamaktadırlar. Belirli kriterleri yoktur. Ülkemizdeki cinayet failleri “biri de bir, bini de bir” olarak düşünmekte ve cinayet ekipleri de bunu milli mantığa göre hareket etmek olarak tanımlamaktadırlar. Seri cinayet veya cinayetlerin devam etmesi kavramlarından bir gazinocu cinayetinde, fail o kişiyi öldürmesine rağmen yetinmeyip (gazinocuyu öldürdüm ortaklarını da öldürmeliyim mantığı ile) gazinonun diğer ortaklarını da tehdit etmesi üzerine diğerlerini de öldürme girişimi algılanmaktadır.*

Sınıflandırma yapılırken yer ve zaman faktörleri, kurbanın ve mağdurun risk seviyeleri göz önünde bulundurulur. Yani olay kalabalık mı tenha yerde mi gerçekleşmiş? Hangi saatte, gece mi gündüz mü gerçekleşmiş? Kurban zayıf mı güçlü mü? Konularına bakılarak bir sınıflandırma yapılır. Türkiye'de spesifik anlamda bu kriterlere bakılarak

sınıflandırma yapılmamaktadır. Olayın durumuna göre dedektifler yüzeysel bir değerlendirmede bulunurlar.

Bir cinayet olayında suçlu davranışına bakılarak, failin daha önceden niyeti olmadığı halde cinayeti işlemesine "kriminal tırmanış" denmektedir. Fail sonucu istemeden gerçekleştirir. Çıkan şiddet hızlı bir davranış değişikliği şeklindedir. Birini korkutmayı düşünen failin hesapta olmayan bir durumla karşılaşması sonucu kişiyi öldürmek durumuyla karşı karşıya kalmasıdır. Hırsızlık yaparken olay yerine gelen bir tanık, tecavüz edilmek istenilen veya çok aşırı karşı koyan bir bayan, failin hoşuna gitmeyen hareket veya sözle üzerine giden, tahrik eden bir iş arkadaşı... bu tırmanışla kurban olabilirler. Cinayet masası dedektifleri bir cinayet olayında kriminal tırmanışın varlığına spesifik olarak bakmamaktadırlar. Olay ve olay yerinin durumuna göre, her ihtimali değerlendirirler. Ankara'da, bir arabayı soymaya çalışırken, biri tarafından görülen fail, paniğe kapılmış ve arabayla alakası olmayan ve sadece oradan geçmekte olan o kişiyi öldürmüş ve kaçmıştır. Olayı araştıran cinayet masası ekipleri, soruşturmanın gelişimine göre, yine tecrübeleri ışığında, maktulün faille bir alakasının olmadığını ve oradan geçerken öldürülmüş bir kişi olduğu kanısına varmışlar ve bu şekilde soruşturmaya yön vermişlerdir. Buradan anlaşılıyor ki cinayet masası ekipleri özel olarak kriminal tırmanışın varlığını aramamaktadırlar, ancak tecrübeleri ışığında buna benzer bir kaniya vararak soruşturmalarını buna göre yönlendirmektedirler.

Suçlu profillemede cinayetin organize olup olmadığı konusuna dikkat edilir. Buradaki organize sözcüğü ile anlatılmak istenen, çıkar amaçlı bir suç örgütü bağlamında değil, suçu işleyen kişinin daha önceden suçu düşünüp, planlayıp hesaplar içerisine girdikten sonra belli amaçlar uğruna yapmış olması durumu anlatılmak istenmektedir. Cinayet masası ekipleri bir cinayet olayının organize olup olmadığına bakmamaktadırlar. Ekiplerin, cinayeti işleyen organize olup olmadığı konusunda genel olarak baktıkları durumlar; saldırının planlanıp planlanmadığı, fail ile mağdurun birbirlerini tanıyıp tanımadıkları, mağdurun hayatına hemen son verilip verilmediği, özellikle olay yerinin düzenli olup olmaması, failin basamaklı şiddet uygulayıp uygulamadığı, cesedin olay yerinde tamamen veya kısmen kapatılıp kapatılmadığı gibi durumlardır. Özellikle olay yerine baktıklarında kanıt yok gibi görünüyorsa, mevcut deliller de aldatmaya yönelik ise ve ceset olay yerinden alınıp başka yere gömülmüş ise ekipler aldatmaya yönelik unsurları fark etmektedirler. Olayın organize olup olmadığı sorusuna cevap aramaktadırlar. Bu unsurlar suçlu profillemede işlenen suçun

organize olup olmadığını gösteren pek çok unsur ile uyumaktadır. Örnek olarak taksici cinayetlerinde, fail müşteri olarak bindiği taksileri hep belli bir bölgeye götürüyor ve orada öldürüyordu. Bunu iki haftada bir yapıyordu. Ekipler olayın durumuna ve faile bakarak ve bu cinayeti işleyen kişinin organize olduğu kanısına vararak soruşturmayı buna göre şekillendirdiler ve failin hep izlediği yolu takip ederek ona ulaştılar. Geçmiş yıllarda Ankara'da yaşanmış olan değişik bir olayda da fail, kurbanı parçalara ayırarak ondan kurtulma yollarını araştırdı. Ekipler ise bunun panik havasında olan ve organize olmayan biri olduğu kanısına vardılar. Cinayet ekipleri olayları oluşumuna göre inceleyerek, faillerin organize veya olmadıklarını kendilerine göre anlayabilmektedirler ve suçlu profilinde failin organize olup olmadığını anladığımız kriterlerle bu, büyük ölçüde uyumaktadır.

C- Suçun Değerlendirilmesi:

Suçlu profilinin aşamalarından biri de “suçun değerlendirilme aşaması”dır. Bu aşamada; olayın gerçekleşme şekli ve Psikolojik imza, mizansen ve cesede verilen pozisyon, suç senaryosunun oluşturulması ve elimizdeki bilgiler ile senaryonun karşılaştırılması unsurları ayrı ayrı değerlendirmeye alınır. Profilleme de en önemli kısımlardan olan bu kısımda her bir değerlendirme soruşturmanın sonucunu büyük ölçüde etkiler. *İlk olarak olayın gerçekleşme şekli ve psikolojik imzanın varlığı aranır. Suçun işleniş şekli değişkenlik gösterebilir ancak değişmeyen şey imzadır. Psikolojik imza suçla bağlantısı olmayan ama yapılan her şeydir.* Failin psikolojisini ve fantezisini gösterir. Özellikle ölüm sonrasında yapılanlar dikkat çekicidir ve imza failin kişiliğini gösterir. İmzanın tespiti faille ilgili önemli ipucu verecek ve soruşturmacıyı yönlendirmede etkili olacaktır. Cinayet masası ekipleri değerlendirme yaparken özellikle psikolojik imzanın varlığını ilk başta aramamakla beraber işlenmiş bir başka suçta ki herhangi bir benzerliği de göz ardı etmemektedirler. İmza bırakan çok katil bulunmamaktadır. Faili meçhul cinayetler arasında ilişki olmadığı daha sonraki araştırmalarında anlaşılmaktadır. Ancak taksici cinayetlerinde, fail öldürdüğü taksicileri hep aynı yere bırakıyor, bunu iki haftada bir ve perşembe akşamları dışında bir gün seçerek gerçekleştiriyordu. Cinayet masası ekipleri bu olayı değerlendirdiklerinde, bu failin bir stili olduğunu ve buna göre hareket etmeleri gerektiğini anladılar ve önceki cesetleri bıraktığı yerde faili beklediler. Tahmin ettikleri gibi fail oraya gelmesi gereken zamanda gelmişti ve bu şekilde faili yakalamışlardı. Bu olayda ekipler failin stiline, psikolojik imza tanısını koymamışlardır ancak bu tanı ile

cinayetin çözümünde büyük bir aşama kaydettiklerini görmekteyiz. Başka bir olayda da fail öldürdüğü kişiyi parçalara ayırmış ve yine kendi akrabalarının bulunduğu muhitlere her bir parçayı bırakmıştı. Bu olayı değerlendiren dedektifler fail tarafından bir mesaj verilmiş olabilir düşüncesi ile soruşturmayı yönlendirmişler, her bir parçanın bulunduğu yeri araştırmış ve soruşturmayı failin akrabalarını da alacak şekilde genişletmişlerdi. Failin akrabalarına da bir mesaj verdiğini düşündüler. Ancak fail sonradan yakalandığında, parçaları belirli yerlere bırakmasının sebebinin Ankara'da akrabalarına gidip gelirken sadece bu yolları bildiğinden, buralara bıraktığını söylemiştir.

Suçlu profilin değerlendirme aşamasında yoksayma (undoing) ve mizansenin (staging) varlığına bakılır. Yoksaymada suçu işleyen fail kendisini ya da diğer insanları suçun işlenmediğine inandırmak ister, kabullenemez. Yoksaymanın sebebi mağdur iyi tanıyor olması ve yaptığından pişmanlık duyması durumudur. Cinayet masası ekipleri yoksaymanın varlığını ilk etapta araştırmıyor olsalar da soruşturma içerisinde normal olmayan durumdan mana çıkarmakta ve soruşturma da kullanılmaktadırlar. Ölüm sonrasında yatağında uyuyor vaziyette muhafaza edilen bir cesedin varlığı ekipleri “neden ceset muhafaza edilmiş” sorusuna yöneltmektedir. Olay yerinde ilk anda her şeye bakılmaktadır. Maktulun yakınlarına ve aralarında olan ilişkilere bakılmaktadır. Ekiplere göre olay yerinde her şey düzgün ve toplanmış, yerli yerinde ve anormal bir durum gerçekleşmemişse failin yakın çevreden olma ihtimali yüksektir. ***Mizansende de yapılmamış bir şeyi yapılmış gibi gösterme durumu söz konusudur. Önceden planlanmış olması gereklidir ve olayın gerçekleşme şekli içerisinde yer alır.*** Yani eşini öldürmeyi planlayan bir erkek cinayeti işliyor ve sanki hırsızlık için gelen biri tarafından öldürülmüş izlenimi veriyorsa mizansen yapmış demektir. Failin ifadeleri ve özellikle yaşıyor olması şüpheleri birinci derecede üzerine çekmektedir. Mizansenin varlığı da cinayet ekipleri tarafından dikkat edilmektedir.

Değerlendirmede cesede verilen pozisyon çok önemlidir. Çünkü cesedin pozisyonundan failin imzası çıkarılabilir. Kurbanı öldüğü şekilde bırakmak normal olandır, ama ölü bedene sonradan bir pozisyon vermek, değişik şekillere sokmak tamamen failin kişiliğine ait bir göstergedir. Cinayet masası ekipleri ilk olarak cesedin hangi pozisyonunda olduğuna bakarlar. Mağdur mücadele etmiş mi, cesede intihar süsü verilmiş mi sorularına cevap aramaktadırlar. ***Cesede verilen pozisyonunda etrafına bırakılmış ve alakasız gibi görünen aletler de önemlidir.*** Ancak bu ekipler buna özel olarak bakmamaktadır, böyle bir

durumla karşılaşırlarsa, failin bunu, onları yanlış yönlendirmek maksadı ile yaptığı kanısına varmaktadırlar.

Değerlendirmede belki de en önemli aşama olarak suç senaryosunun oluşturulmasını gösterebiliriz. **Değerlendirme safhasında suçlunun yerine geçilir ve olayın başlangıcından sonuna kadar senaryo tekrar yazılır.** Failin açısından düşünürken olay yeri, mağdur hakkındaki bilgiler ışığında yorum yapmaya çalışılır. Ölüm yaralarının oluşma sıraları, mağdur ve fail arasında yaşanan tahmini diyalog, itişmeler, mücadele, ikisinin birbirlerine göre durumları, kanın aktığı veya bulaştığı yerler göz önünde bulundurularak olay anı tekrar canlandırılır. Özellikle suçun işlenmesinde sınıflandırmadaki durumlardan yararlanarak (yer ve zaman faktörü, kriminal tırmanış... vs.) tespitler yapıp, bu tespitler ışığında fail hakkında ön izlenime sahip olunur. Failin karakteri oluşturulan çatı altında hayalen inşa edilir. Cinayet ekipleri suç senaryosu oluşturmaktadırlar. Bütün deliller, bilgiler, kriminal laboratuvar ekspertizleri gelince, o olaydan sorumlu ekip oturur ve mevcut delillere göre senaryolar oluşturulur. Soruşturmanın gelişimine göre senaryolardan birkaçı erir. Senaryolar çürütüldükçe en baştan başlanır ve yeniden senaryo oluşturulur. Bu sefer çürütülen kısım atlanarak oluşturma yapılır. Ekiplerin senaryo oluştururken genel görüşü;”Hiçbir olay birbirine benzemez ve maktul ile olay yerini tanımayan polis katili bulamaz” mantığıdır. Ayrıca ekipler kendilerini failin yerine koyarak, kompto teorileri oluştururlar. Bu şekilde bir çerçeve çizerek soruşturmayı buna göre yönlendirirler.

D- Spesifik Profil Çıkarma

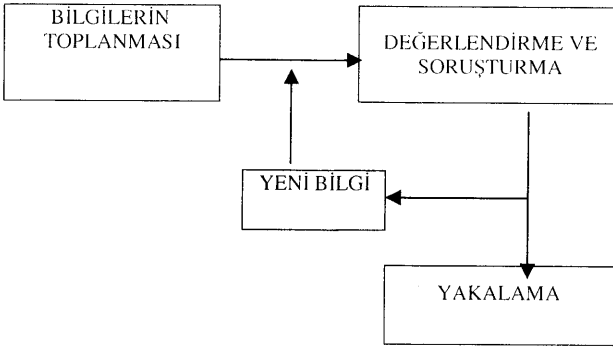
Profillemede en son safhada, değişik ihtimallerle birlikte, suçlunun spesifik profilinin çıkarılması kısmına geçilir. Her delil, her bilgi ve her istisna failin profilinin bir maddesi olacak, faili daha da belirgin hale getirecektir. Cinsiyet, ırk, yaş, davranışsal profil, aile durumu ve duygusal ilişkileri, sosyal hayatı, eğitim durumu ve askerlik durumu başlıklarında failin spesifik profili çıkarılır. Bu bölümde geçmişte elde edilen ve bilimsel gerçeklik kazanmış istatistikler özellikle göz önünde bulundurulur. Profillemenin en önemli basamağıdır. Örneğin; işlenen suçta plan ve ritüelin (cinayetin tören şeklini alması) varlığı tespit edilmişse fail 30 yaş ve yukarısı yaş grubundadır veya planlanmış bir cinayette elle boğma yada bir materyal kullanarak boğma varsa fail 20-30 yaş grubundadır. Elde edilen bilgiler ışığında failin spesifik profili çıkarılır. İşte Türkiye’de eksikliği hissedilen ve hiçbir surette bulunmayan

kısım burasıdır. Cinayet masası ekipleri yukarıda bahsedilen genel kriterlerden herhangi birini kullanmamaktadır.

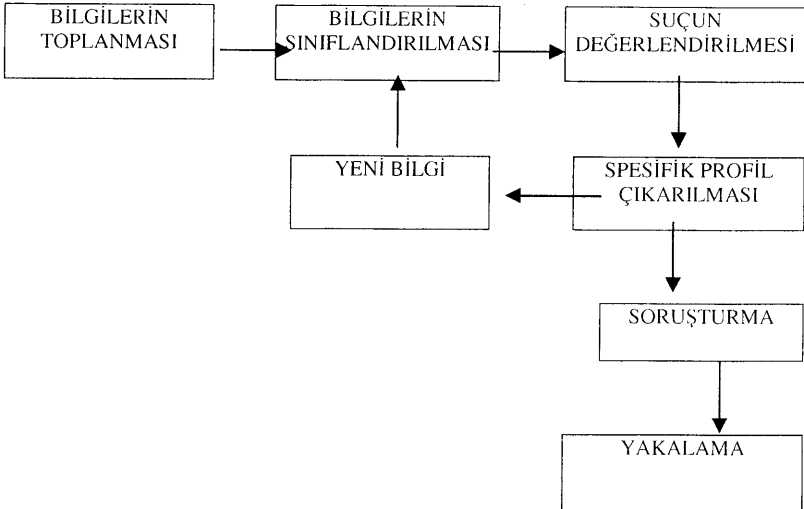
Sonuç ve Öneriler

“Doğrular evrenseldir” ilkesi gereği, profillemeye metodlarının araştırılması ve geliştirilmesi ile ortaya çıkan gerçekler de (mekana ve zamana bağlı ufak ayrıntılar dışında) her yerde aynıdır. Suçlar uluslar arası platforma yayıldığı günden bu zamana, suçla mücadele eden örgütlerin mücadele yöntemleri de uluslar arası bir hale gelmiş ve kaçınılmaz olarak bu metodlar birbirine benzemeye başlamıştır. Bu benzerlikten bir tanesi de profillemeye alanında gerçekleşmelidir.

Türkiye’de Yöntem

Profillemeye Yöntemi

Yukarıdaki tabloda kanaatimizce bir grafik oluşturulmuştur. Cinayet masası ekipleri tecrübe ve çalışmaları ışığında suçları soruşturmakta ve üç basamakta sonuca ulaşmaktadır. Bu yöntem aynı zamanda klasik soruşturma yöntemi olarak da adlandırılabilir. Fakat Türkiye modelinde ifade edilmesi gereken bir yön vardır ki, o da: Ülkede işlenen cinayetlerin yaklaşık %85'lik kısmının failinin bulunmuş olmasıdır (1990–2004 yılları arasında ki istatistik değerlendirmesi). Başka bir örnek Ankara Cinayet bürosunun en son bakmış olduğu 100 dosyada başarı oranı %94'tür. Değerler alandaki başarının bariz göstergesidir. Fakat faili bulunamamış yaklaşık %15'lik kısım ile faili bulunsa bile sebebi suçlu profilleme ile çözülen suçlar arasında bulunan % 5'lik kısım güvenlik güçlerinin bu alandaki gelişmeleri takip etmesini mecbur kılmaktadır. Bu oranların yükseleceğinin sinyalleri göz ardı edilemeyecek kadar kuvvetlidir. Türkiye'de güvenlik birimlerinde çalışan personelin azımsanmayacak tecrübesi ve birikimleri mevcuttur. Fakat bilimsellik arz etmeyen ve sınıanamamış bu bilgiler ya çalışan kişiyle birlikte gitmekte yani kaybolmaktadır ya da usta-çırak ilişkisi içerisinde yeni gelen personele aktarılmaktadır. Bu bağlamda en büyük gereksinim kendisini burada göstermektedir. “Mesleki 6. his” veya “önsezi” bilgileri yazılı hale getirilmelidir. Bilgiler konuyla ilgili bireylerin ulaşacağı bir alanda hizmete sunulmalıdır .Bu tartışmaya açık alanda bilgilerin doğruluğu tartışılmalıdır. Bilimsellik kazanması için örneklerle desteklenmelidir. Farklı dönemlerde farklı illerde çalışmış personeller tarafından bırakılan her bilgi zaman içerisinde Türkiye modelini ortaya çıkaracaktır.

Dünyadaki gelişmeleri yakından takip eden Türk Polisi bu alandaki örnekleri incelemekte ve eğitimsel faaliyetlerini sürdürmektedir. Günümüze kadar Fransız Adli Bilim uzmanlarının katılımında ilki SASEM bünyesinde, ikincisi ve üçüncüsü de TADOC bünyesinde olmak üzere “Suç Psikolojisi ve Suçlu Profili Oluşturma” kursları düzenlenmiştir. Bu kurslardan bir fiil uygulama birimlerinde çalışan yaklaşık 90 amir eğitim almıştır. Bu kursu görmüş olan personel gittikleri birimlerde almış oldukları bilgileri kendi alanlarına uygulamak suretiyle çalışmaktadırlar. TADOC Türkiye'deki uyuşturucu kaçakçılığı profilini oluşturma yönelik başlatmış olduğu iki yıllık planında üç kademeli bir projeyi halen sürdürmektedir. Fransız profilci Adli Uzman Laurent MONTET başkanlığında kurulan bu ekip birinci basamakta uyuşturucu kaçakçılarının profilini çıkarmayı hedeflemektedir. İkinci basamakta kaçakçılık içerisinde bir birim kurarak ve danışmanlık hizmeti olarak faydalanmayı üçüncü aşamada ise bu örneği tüm teşkilata uyarlamayı amaç edinmişlerdir. Ayrıca Asayiş Daire Başkanlığı bünyesinde Suç

Analizi Bürosu kurulmuştur. Bu büro suç istatistikleri tutmaktadır ve ileride profillemeye ile ilgili bir birimin kurulmasına yönelik, ön ayak olması planlanmaktadır. Çözümüne ulaşamayan faili meçhul statüsündeki karanlık noktaları aydınlatmak, faili bulunmuş olanların sağlanmasını yapmak ve gelecekte artması kaçınılmaz olan gerekçesiz suçlarla mücadelede başarılı olmak için profillemeye alanındaki gelişmelerin Türkiye örneği oluşturulması kaçınılmaz olmuştur. Kanaatimizce gelişmeye paralel olarak her birim kendi alanında açılıma gitmelidir. Profillemeye konusu okul sıralarında eğitimi verilen bir konu olmalıdır. Bu konuda uzman personel tarafından dersler verilmelidir. Enstitülerde araştırmalar yapılmalı ve yurtdışındaki örnekler Türkiye'ye uyarlanacak şekilde özümsemelidir. Bu alanda profilci kriterlerine uygun nitelikli personel yetiştirilmelidir. Profillemeye güvenlik teşkilatı içerisinde yerini almalıdır. Hazırlık soruşturmasında kullanılan bu bilgiler mahkemeler tarafından kabul edilir bilgi haline getirilmelidir. Suçlu profillemeye verilen değer ile Türk hukukundaki yerini almalıdır.

Teşekkür :

Çalışmamızda ilham kaynağı olan ve katkıda bulunan Fransız Suçlu Profili Uzmanı Laurent MONTET'e,

Güvenlik Bilimleri Fakültesi Öğretim Üyeleri; Doç.Dr Önder AYTAÇ'a, Doç.Dr. Bedri ERYILMAZ ve Yrd.Doç.Dr. Ertan BEŞE'ye,

İstanbul Narkotik Şube'den Komiser Ali ÜNLÜ'ye, Asayiş Daire Başkanlığı'nda görevli Komiser Mustafa Sarı ve Polis Memuru Hakan Cora'ya,

Kayseri Cinayet Büro Ekip Amiri Komiser Yardımcısı Aydın YILMAZ (3 yıl çalışma süresi), Ankara Cinayet Büro Ekip Amiri Komiser Bülent GÜRCAN (4 yıl çalışma süresi), Komiser Yardımcısı Oben ÖZAY (2 yıl çalışma süresi) ve aynı ekipte birlikte çalıştığı Polis Memuru Nida ÇAKIR'a (7 yıl çalışma süresi) teşekkürü borç biliriz.

Kaynakça

<http://www.sevde.de>, Marifetname,42. Bölüm, erişim tarihi : 20.04.2005

İçli T., (2004), *Kriminoloji* (Adam Öldürme Olayında Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Faktörlerin Önemi), Ankara: Martı yay.

- Karaman H., (1984), *Ana Hatları İle İslam Hukuku, Usul Hukuku*, Ensar Neşriyat.
- Önder, Ş. G. (2004), Fransız Adli Bilim Uzmanı Laurent MONTET tarafından TADOC'ta verilmiş olan Suç Psikolojisi ve Suçlu Profili Oluşturma Kurs Notlarından
- Polat O., (2004), *Kriminoloji ve Kriminalistik Üzerine Notlar (Suçlu Profili Analizi)*, Ankara: Seçkin yay.
- Schechter H. ve Everitt D., (2005), *A'dan Z'ye Seri Katiller Ansiklopedisi*, Çeviren: Sinan Güneşli, İkinci Baskı, Phoenix,
- Sevinç N., (1999), *Osmanlı'nın Yükselişi ve Çöküşü*, Kemer Yayınları,
- Turvey B, (2005), 'What Is Criminal Profiling?', www.criminalprofiling.com erişim tarihi : 20.04.2005
- Uludağ, S., (1991), *Fahreddin Razi*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yay,
- Zonderman J., (2001), *Suç İzlerinin Ötesinde (Canilerin Zihni ve Beyni)*; Phoenix,

